

УДК 343.625
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v3.2023.16>

В. В. Нордіо
orcid.org/0000-0003-1681-7384
аспірант кафедри кримінального права
Національної академії управління

ПРИВАТНИЙ ВИКОНАВЕЦЬ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Постановка проблеми. Зміна у 2016 році парадигми виконання судових рішень в Україні у зв'язку з прийняттям Закону України «Про виконавчу службу» обумовила те, що в чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК) окремі статті було доповнено таким суб'єктом, як приватний виконавець. Йдеться про ст. 365-2 – зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги, ст. 368-4 – підкуп особи, яка надає публічні послуги. Тобто, приватний виконавець у кримінально-правовій площині віднесений до осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У теорії кримінального права України проблема дослідження підстави кримінальної відповідальності осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, здійснювали такі науковці, як Р.О. Ніколенко [1], О.С. Перешивко [2], М.В. Рябенко [3], Ю.І. Шиндель [4]. Водночас, з огляду на достатньо новий підхід законодавця в аспекті криміналізації дій приватних виконавців питання про визначення статусу цих осіб практично не досліджувалася у працях як цих науковців, так і інших учених.

Мета статті полягає у тому, щоб охарактеризувати приватного виконавця як суб'єкта кримінальних правопорушень за КК.

Виклад основного матеріалу. На відміну від державних виконавців, приватних виконавців передбачено серед осіб, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (пп «б» п. 2 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»).

Як вбачається з аналізу диспозиції ст. 365-2 КК, приватний виконавець названий у ній двічі. Через неуважність законодавця, а також через безсистемні зміни до цього Кодексу, відповідні доповнення було внесено у 2016 році законодавцем двічі з розривом у кілька місяців Законами України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності»

від 06.10.2016. В пояснювальних записках відповідних законопроектів відсутнє мотивування необхідності передбачення приватного виконавця серед категорій осіб, які надають публічні послуги. Останнім з указаних Законів було доповнено перелік осіб, які надають публічні послуги, приватним виконавцем.

З огляду на непослідовне внесення змін у ст. 365-2 КК, у результаті чого приватного виконавця двічі названо серед осіб, які надають публічні послуги, пропонуємо коригуючим законом внести відповідні зміни, виключивши першу згадку на приватного виконавця в диспозиції ч. 1 ст. 365-2 КК.

Згідно зі ст. 16 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016, приватним виконавцем може бути громадянин України, уповноважений державою здійснювати діяльність з примусового виконання рішень у порядку, встановленому законом; приватний виконавець є суб'єктом незалежної професійної діяльності. У ст. 18 цього Закону передбачено, що приватним виконавцем може бути громадянин України, який досяг 25 років, має вищу юридичну освіту не нижче другого рівня, володіє державною мовою, має стаж роботи у галузі після отримання відповідного диплома не менше двох років та склав кваліфікаційний іспит (ч. 1). Частина 2 цієї статті визначає «негативні» вимоги до приватного виконавця, тобто встановлює, хто не може ним бути.

Аналіз судової статистики на вебсайті «Судова влада» та вебсайті Офісу Генерального прокурора свідчить про те, що такий показник, як вчинення кримінального правопорушення приватним виконавцем, не використовується для формування статистичних даних щодо складу осіб, які вчинили кримінальні правопорушення та складу засуджених осіб. Аналіз Єдиного державного реєстру судових рішень з визначенням відповідних критеріїв пошуку виявив лише один вирок за ст. 365-2 КК, в якому визнаний винуватим приватний виконавець та жодного вироку за ст. 365-2 КК з таким суб'єктом кримінального правопорушення. Пошук у цьому реєстрі за ключовим словом «приватний виконавець» серед інших складів кримінальних правопо-

рушень також не дав результату. Повідомлень у медіа про притягнення до кримінальної відповідальності приватних виконавців за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 365-2 та 368-4 КК також не виявлено. Таким чином, приватні виконавці фактично не є фактичними злочинцями, проте виступають потенційними суб'єктами вказаних складів кримінальних правопорушень, оскільки їх названо серед осіб, які надають публічні послуги в диспозиціях вказаних статей.

Вивчення комплексних досліджень проблеми кримінальної відповідальності осіб, які надають публічні послуги, вказують на те, що у тих працях, що видані до 2016 р. (йдеться про дисертації Ю.І. Шиндель та М.В. Рябенка), приватні виконавці як суб'єкти складів кримінальних правопорушень не характеризуються. У наукових працях після 2016 року лише у дисертації О.В. Перешивко містяться певні аспекти дослідження цієї проблеми. Зокрема, у своїй роботі ця дослідниця задається питанням, чому саме приватних виконавців законодавець відніс до осіб, які надають публічні послуги, а державних виконавців – до службових осіб. На той час, коли нею готувалася робота, державні виконавці ще не належали до осіб, які надають публічні послуги. О.В. Перешивко відзначає, що попри те, що ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження» встановлює певні обмеження щодо примусового виконання рішень приватними виконавцями порівняно з державними виконавцями, все ж обсяг повноважень як приватного, так і державного виконавця є однаковим. Ця дослідниця також на підставі аналізу ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження» вбачає у повноваженнях приватного виконавця ознаки адміністративно-господарських функцій, та пропонує відносити приватних виконавців все ж до службових осіб [2, с. 127–128].

Дослідники правового статусу приватних виконавців також зауважують на тому, що ці суб'єкти незалежної професійної діяльності наділені не лише функціями, що підпадають під поняття надання публічних послуг. На думку Л.М. Загоруй, приватний виконавець «наділений державою частиною владних повноважень для примусового виконання рішення суду в межах виконавчого округу. При здійсненні повноважень приватний виконавець може застосовувати заходи державного примусу, тобто має право діяти як службова особа». З урахуванням цього дослідниця веде мову про подвійний статус приватного виконавця, який «обумовлює можливість віднести його до особи, яка діє як службова особа, незалежно від того, чи перебуває на державній службі, чи ні» [5, с. 215–216]. Як зазначає М.М. Мальський, приватний вико-

навець є суб'єктом виконавчого процесу, діє на комерційній основі та наділений водночас широким колом владних повноважень, як і державний виконавець, за винятком певних обмежень [6, с. 31–32]. О.М. Гришко оперує таким поняттям, як організаційно-розпорядча діяльність приватного виконавця, яка, на його думку, пов'язана з реалізацією прав виконавця (змінювати виконавчий округ за умови відсутності незакінчених виконавчих проваджень), залучати працівників поліції для сприяння у вчиненні ним виконавчих дій; б) з виконанням обов'язків щодо прийняття виконавчих документів, місце виконання яких знаходиться у межах АРК, області або міста Києва чи Севастополя, у яких розташований його виконавчий округ, укласти договір страхування цивільно-правової відповідальності тощо [7, с. 120, 123]. В.С. Боєру вважає, що «особа, уповноважена державою на виконання таких важливих функцій у сфері юстиції, незалежно від джерела її фінансування, служить державі, тобто є службовцем (лат. – *officiarius* «посадова особа», «службовець»)». Тому він пропонує іменувати державного чи приватного виконавця «офіцером юстиції» [8, с. 15].

Отже, як бачимо, як у спеціалізованій науковій літературі, так і в працях з кримінального права науковці дотримуються одностайного підходу, який полягає в тому, що приватний виконавець – це службова особа. Водночас наділяють приватного виконавця або функціями представника влади, або організаційно-розпорядчими чи адміністративно-господарськими функціями.

Визначити, чи наділений приватний виконавець якимись з перелічених вище функцій службової особи можна шляхом аналізу його повноважень, що передбачені ст. 18 КК Закону України «Про виконавче провадження». Як представника влади приватного виконавця, на нашу думку, характеризує такий обов'язок, як здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і цим Законом (п. 1 ч. 2). Цей обов'язок реалізується, зокрема, у таких правах, якими наділений приватний виконавець, як право проводити перевірку виконання боржниками рішень, що підлягають виконанню відповідно до цього Закону та право проводити перевірку виконання юридичними особами незалежно від форми власності, фізичними особами, фізичними особами – підприємцями рішень стосовно працюючих у них боржників (пункти 1, 2 ч. 3).

Під примусовим виконанням судових рішень та рішень інших юрисдикційних органів слід розуміти «врегульовану нормами права примусово-виконавчу діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на реалізацію механізму судового захисту та відновлення майнових і немайнових

прав та інтересів фізичних та юридичних осіб» [9, с. 484]. При цьому, на думку Є.П. Плохути, під час примусового виконання рішень суб'єкти, які його здійснюють, реалізують організаційно-управлінську функцію, застосовують нормативно-врегульовані заходи впливу, з метою примусового виконання рішень юрисдикційних органів, використовуючи заходи адміністративного впливу та здійснюють адміністративну діяльність [9, с. 485].

Таким чином, виконуючи повноваження з примусового виконання судових рішень, приватний виконавець виступає як представник влади, оскільки має делеговані державою повноваження ставити вимоги, обов'язкові для виконання всіма фізичними та юридичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості, що і є визначальною ознакою представника влади як службової особи в кримінальному праві. Зокрема, приватний виконавець наділений правом застосовувати такий захід адміністративного примусу, як накладати стягнення у вигляді штрафу на фізичних, юридичних та посадових осіб у випадках, передбачених законом (п. 16 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»).

Адміністративно-господарські функції, як відомо, полягають в наявності повноважень щодо майна. Наприклад, встановлення умов його зберігання чи стягнення. На нашу думку, адміністративно-господарські обов'язки приватного виконавця полягають у його праві накладати арешт на майно боржника, опечатувати, вилучати, передавати таке майно на зберігання та реалізовувати його в установленому законодавством порядку; накладати арешт на кошти та інші цінності боржника, зокрема на кошти, які перебувають у касах, на рахунках у банках, інших фінансових установах, небанківських надавачах платіжних послуг та органах, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів (крім коштів на єдиному рахунку, відкритому у порядку, визначеному статтею 35-1 Податкового кодексу України, коштів на рахунках платників податків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість, коштів на електронних рахунках платників акцизного податку, коштів на рахунках із спеціальним режимом використання, спеціальних та інших рахунках, звернення стягнення на які заборонено законом), на рахунки в цінних паперах, на електронні гроші, які зберігаються на електронних гаманцях в емітентах електронних грошей, а також опечатувати каси, приміщення і місця зберігання грошей (пункти 6, 7 ч. 3 ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження»).

Таким чином, на нашу думку, приватний виконавець одночасно не лише є представником

влади, а й виконує адміністративно-господарські функції, що дає підстави відносити його не до осіб, які надають публічні послуги, а до службових осіб. При цьому вважаємо, що приватний виконавець характеризується подвійними функціями службової особи, оскільки виконання функцій представника влади та виконання адміністративно-господарських функцій в його діяльності з примусового виконання судових рішень є обов'язковим.

Висновки. Підводячи підсумки дослідження визначення статусу приватних виконавців як суб'єктів кримінальних правопорушень, доходимо висновку, що вони, попри віднесення законодавцем до осіб, які надають публічні послуги та виступають суб'єктами кримінальних правопорушень, передбачених статтями 365-2 та 368-4 КК, за характером повноважень, якими вони наділені під час примусового виконання судових рішень, є службовими особами. Адже законодавством України на приватних виконавців покладено здійснення функцій представника влади та адміністративно-господарських функцій. При цьому приватні виконавці як суб'єкти виконавчого процесу наділені такими функціями одночасно.

Література

1. Ніколенко Р.О. Кримінально-правова протидія зловживанню повноваженнями особами, які надають публічні послуги: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія. Одеса, 2018. 209 с.
2. Перешивко О.С. Кримінальна відповідальність за підкуп особи, яка надає публічні послуги: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Академія адвокатури України. Київ, 2018. 248 с.
3. Рябенко М.В. Кримінально-правова охорона діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... канд. юрид. наук; Нац. академія прокуратури України. Київ, 2016. 267 с.
4. Шиндель Ю.І. Кримінально-правова характеристика зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги: дис. ... канд. юрид. наук; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2014. 224 с.
5. Загоруй Л.М. Особливості правового статусу приватного виконавця. *Вісник Луганськ. держ. ун-ту внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2021. Вип. 2 (94). С. 211–221.
6. Мальський М. М. Правовий статус приватного виконавця як суб'єкта виконавчого та транснаціонального виконавчого процесу. *Приватне та публічне право*. 2018. № 1. С. 29–34.
7. Гришко О. М. Адміністративно-правовий статус органів та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 Київ; 2018. 270 с.
8. Боєру В. С. До питання про приведення назви професії державного і приватного виконавця у відповідність їхнім повноваженням. Актуальні проблеми приватного права в умовах євроінтеграційних процесів в Україні: збірн. тез доповідей учасників наук.-практ. семінару (м. Львів, 13 листоп. 2020 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2020. С. 12–16.

9. Плохута Є. П. Сутність та особливості примусового виконання судових рішень і рішень інших органів як вид адміністративної діяльності. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2021. № 12. С. 483–486.

10. Максимович Р. Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2007. 271 с.

Анотація

Нордіо В. В. Приватний виконавець як суб'єкт кримінальних правопорушень. – Стаття.

У статті охарактеризовано приватного виконавця як суб'єкта кримінальних правопорушень, передбаченого у статтях 365-2 «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги» та 368-4 «Підкуп особи, яка надає публічні послуги» Кримінального кодексу України. Приватний виконавець у кримінально-правовій площині – це особа, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг. Виявлено, що в диспозиції частини першої статті 365-2 Кримінального кодексу України у результаті безсистемних змін двічі згадується приватний виконавець, що вимагає відповідного коригування законодавцем. Проаналізовано статистичні дані судової влади та Офісу Генерального прокурора, а також здійснено пошук у Єдиному державному реєстрі судових рішень вироків, в яких би визнавалися винуватими та засуджувалися приватні виконавці. На підставі передбачених Законом України «Про виконавче провадження» повноважень приватного виконавця як суб'єкта виконавчого провадження, зроблено висновок, що приватний виконавець одночасно здійснює функції представника влади та адміністративно-господарські функції, що визначається особливістю примусового виконання судових рішень як державно-владної діяльності та прояву адміністративного примусу. Виконуючи повноваження з примусового виконання судових рішень, приватний виконавець виступає як представник влади, оскільки має делеговані державою повноваження ставити вимоги, обов'язкові для виконання всіма фізичними та юридичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості, що і є визначальною ознакою представника влади як службової особи в кримінальному праві. Окрім того, здійснюючи адміністративно-господарські функції, приватний виконавець наділений повноваженнями приймати рішення, зокрема, про накладення стягнень на майно боржника. Зроблено висновок, що приватного виконавця необхідно відносити не до осіб, які здійснюють професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, а до службових осіб.

Ключові слова: приватний виконавець, службова особа, особа, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, представник влади, адміністративно-господарська функція.

Summary

Nordio V. V. Private executor as a subject of criminal offenses. – Article.

The article characterizes a private enforcement officer as a subject of criminal offenses provided for in Articles 365-2 «Abuse of Authority by Persons Providing Public Services» and 368-4 «Bribery of a Person Providing Public Services» of the Criminal Code of Ukraine. A private executor in the criminal law context is a person who carries out professional activities related to the provision of public services. It is found that as a result of unsystematic changes, the disposition of part one of Article 365-2 of the Criminal Code of Ukraine mentions a private executor twice, and this requires appropriate adjustment by the legislator. The author analyzed the statistical data of the judiciary and the Prosecutor General's Office, and searched the Unified State Register of Court Decisions for verdicts that would have found private bailiffs guilty and sentenced them. Based on the powers of a private enforcement officer as a subject of enforcement proceedings provided for by the Law of Ukraine «On Enforcement Proceedings», the author concludes that a private enforcement officer simultaneously performs the functions of a representative of the government and administrative and economic functions, which is determined by the peculiarity of enforcement of court decisions as a public activity and manifestation of administrative coercion. When exercising the power to enforce court decisions, a private bailiff acts as a representative of the authorities, since he has the authority delegated by the state to set requirements that are mandatory for all individuals and legal entities, regardless of their departmental affiliation or subordination, which is the defining feature of a representative of the authorities as an official in criminal law. In addition, while performing administrative and economic functions, a private enforcement officer is authorized to make decisions, in particular, on imposing penalties on the debtor's property. The author concludes that a private enforcement officer should be classified not as a person engaged in professional activities related to the provision of public services, but as an official.

Key words: private executor, official, person engaged in professional activities related to the provision of public services, representative of the authorities, administrative and economic function.